

M. SPRUIT

Nieuwe evangelisatie en de herontdekking van de roeping tot heiligheid

1. Inleiding

‘Nieuwe evangelisatie’ is een begrip dat sinds de jaren ’80 van de vorige eeuw veel voorkomt in kerkelijke documenten, toespraken van pausen, theologische literatuur en gesprekken binnen de Kerk. Het woord roept bij sommige mensen helaas nog steeds negatieve reacties op, ook binnen de katholieke Kerk. Veel mensen associëren (nieuwe) evangelisatie met zaken als ‘dwang’ en ‘fundamentalisme’. Dat is jammer, want evangelisatie komt van het woord ‘evangelie’ wat ‘goede of vreugdevolle boodschap’ betekent. Deze vreugde ontstaat als mensen Jezus Christus ontmoeten, hun leven door deze ontmoeting verandert en als ze Hem gaan navolgen binnen de gemeenschap van de Kerk.

Paus Franciscus verwoordde het in zijn schrijven over evangelisatie *Evangelii gaudium* aldus: “Met Jezus Christus wordt de vreugde altijd geboren en herboren”. Daarom nodigt de paus “iedere christen uit, waar hij ook is en in welke situatie hij zich ook bevindt, vandaag nog zijn persoonlijke ontmoeting met Jezus Christus te hernieuwen of minstens de beslissing te nemen zich door Hem te laten ontmoeten, Hem elke dag onophoudelijk te zoeken. Er is geen reden waarom iemand kan denken dat deze uitnodiging niet voor hem is, omdat niemand is uitgesloten van de vreugde die door de Heer is gebracht”¹. Of in de woorden van Mgr. Liesen, bisschop van Breda: “Evangeliseren is niets anders dan de liefde van God voor ons, en van mensen voor elkaar, te laten herontdekken”².

Evangelisatie gaat dus juist om een boodschap die je graag wilt doorgeven aan iemand anders. Niet omdat het moet, maar omdat je van binnenuit daartoe gedreven wordt en je hoopt dat anderen ook de Persoon van Christus mogen ontmoeten en hun leven op Hem gaan oriënteren. Paus Paulus VI verwoordde het al zo in zijn fundamentele document over evangelisatie *Evangelii nuntiandi* uit 1975: “Wie geëvangeliiseerd is, zal op zijn beurt gaan evangeliseren. Hier ligt de proef op de som, de toetssteen van waarachtige evangelisatie: het is ondenkbaar dat een mens het Woord heeft aanvaard en zich overgegeven heeft aan het Rijk van God zonder iemand te worden die op zijn beurt getuigenis geeft en verkondigt”³!

De hoogste tijd dus om de mooie betekenis van de nieuwe evangelisatie toe te lichten. Allereerst zal ik bespreken wat er ‘nieuw’ is aan de nieuwe

1 Franciscus, apostolische exhortatie *Evangelii gaudium*, 2013, 1 en 3. De teksten van kerkelijke documenten zijn in dit artikel afkomstig van www.rkddocumenten.nl, tenzij anders aangegeven.

2 Mgr. Liesen in: *Compendium voor de Nieuwe Evangelisatie*, M. Spruit (red.), Den Bosch 2017, 12. Dit artikel is mede gebaseerd op de *Inleiding: Wat is nieuwe evangelisatie?* in dit Compendium.

3 Paulus VI, post-synodale apostolische exhortatie *Evangelii nuntiandi*, 1975, 24.

evangelisatie en waarom paus Johannes Paulus II dit begrip begin jaren '80 van de vorige eeuw heeft geïntroduceerd. Vervolgens komt het programma van de nieuwe evangelisatie aan de orde. Daarna werk ik de betekenis van nieuwe evangelisatie uit aan de hand van drie punten, zoals deze door paus Johannes Paulus II zijn gegeven. Duidelijk zal worden, dat er een hele nauwe band bestaat tussen nieuwe evangelisatie en de roeping tot heiligheid in het dagelijkse leven van elke christen en dat iedere gelovige tot zowel heiligheid als evangelisatie geroepen is. In dit artikel kan helaas niet in gegaan worden op de specifieke bijdragen van paus Benedictus XVI en paus Franciscus ten aanzien van de nieuwe evangelisatie⁴.

2. Aanleiding, inhoud en doelgroep van de nieuwe evangelisatie

Paus Johannes Paulus II heeft het woord 'nieuwe evangelisatie' voor het eerst genoemd tijdens een homilie in 1979 in Polen⁵. Vier jaar later heeft hij in een toespraak aan de bisschoppenconferenties van Latijns-Amerika en het Caribisch gebied (CELAM) uitgelegd wat hij met nieuwe evangelisatie bedoelde: "De herdenking van een half millennium evangelisatie zal haar volle betekenis hebben, als het van uw kant, als bisschoppen, samen met uw priesters en uw leken-gelovigen, een inzet zal betekenen; niet een inzet tot her-evangelisatie, maar van een nieuwe evangelisatie. Nieuw in haar vuur, in haar methodes, in haar uitdrukkingswijzen"⁶.

Johannes Paulus II heeft in de jaren '80 van de vorige eeuw heel sterk beseft, dat er een nieuwe evangelisatie binnen de katholieke Kerk nodig was⁷. Hij zag die nieuwe evangelisatie niet als een herhaling van de eerste evangelisatie of als her-evangelisatie⁸. Eerste evangelisatie, ook wel de *missio ad gentes* genoemd, is evangelisatie van gebieden en volken waaraan het evangelie van Jezus Christus nog nooit tevoren verkondigd is. Maar de Poolse paus voelde aan dat, om de mensen van deze tijd met het evangelie te bereiken, een nieuw elan, een nieuwe aanpak nodig was en is. Als doelgroep van de nieuwe evangelisatie zag hij dan ook met name al die mensen die leven in gebieden waar de *missio ad gentes* ooit heeft plaatsgevonden. Dan gaat het om een nieuwe evangelisatie van de geseculariseerde samenlevingen, zoals Europa en Noord-Amerika, maar inmiddels zijn deze gebieden op alle continenten te vinden. Daarbinnen bevindt zich paradoxaal genoeg ook de grote groep van gedoopten die hun geloof niet praktiseren⁹.

4 Dit in verband met het maximum aantal woorden van dit artikel. Ik verwijs graag door naar de *Inleiding* van het *Compendium voor de Nieuwe Evangelisatie*.

5 Johannes Paulus II, *Homilie bij het heiligdom van het kruis*, Mogila, Polen, 9 juni 1979.

6 Johannes Paulus II, *Toespraak tot de 19^e gewone vergadering van CELAM*, Port-au-Prince, Haïti, 9 maart 1983.

7 Johannes Paulus II, *Encycliek Redemptoris missio*, 1990, 3.

8 Paus Johannes Paulus II heeft wel eens gesproken van her-evangelisatie, maar over het algemeen wordt consequent de term 'nieuwe evangelisatie' gebruikt.

9 Benedictus XVI, *Toespraak bij de afsluiting van de synode over de nieuwe evangelisatie*, 28 oktober 2012, 7.

Het is goed te beseffen dat de oproep tot een nieuwe evangelisatie door paus Johannes Paulus II een voorgeschiedenis kent. Sinds het Tweede Vaticaans Concilie komen in het spreken van de Kerk de termen 'evangelisatie', 'evangeliseren' en 'evangelie' veelvuldiger voor¹⁰. Volgens paus Paulus VI heeft het Tweede Vaticaans Concilie maar één doel gehad, namelijk de Kerk van de twintigste eeuw steeds geschikter te maken om het evangelie te verkondigen aan de mensen van de twintigste eeuw¹¹. Met zijn apostolische exhortatie *Evangelii nuntiandi* (1975) legde hij de basis van het huidige spreken over evangelisatie in de Kerk: "Evangeliseren is inderdaad de eigen genade en roeping van de Kerk. Zij vindt daarin haar diepste identiteit. De Kerk bestaat om te evangeliseren"¹². Deze zinsnede maakt onomwonden duidelijk dat evangelisatie niet *een* taak is van de Kerk te midden van de vele dingen die moeten gebeuren, maar de reden waarom zij bestaat. Het zou alles wat er in de Kerk gebeurt richting moeten geven en voeden. Hoewel het begrip 'nieuwe evangelisatie' in het document van paus Paulus VI niet wordt genoemd, blijft *Evangelii nuntiandi* ook in het huidige denken en spreken in de Kerk over nieuwe evangelisatie een fundamenteel document.

In deze lijn roept paus Johannes Paulus II begin jaren '80 op tot een *nieuwe* evangelisatie. Daarbij ziet hij de nieuwe evangelisatie als iets dat niet alleen gericht is op "afzonderlijke personen, maar ook op gehele groepen van de bevolking in hun diverse situaties, milieus en culturen"¹³. Ook Paulus VI sprak al over de noodzaak en het belang om "de cultuur en de culturen van de mens te evangeliseren"¹⁴. Kortom, de nieuwe evangelisatie is gericht op alle bereiken en 'culturen' in de gehele seculariseerde samenleving.

3. Het programma van de nieuwe evangelisatie

Voordat we de drie onderdelen van de nieuwe evangelisatie – nieuw in haar vuur, methodes en uitdrukkingswijzen – zullen bespreken, is het goed te benadrukken dat de nieuwe evangelisatie volgens paus Johannes Paulus II géén nieuw programma inhoudt. Het programma is er al, namelijk de vreugdevolle boodschap dat God de mens in Jezus Christus tegemoet is gekomen.

Paus Johannes Paulus II zegt het in de apostolische brief *Novo millennio ineunte* (2001) aldus: "Het gaat er dan niet om een 'nieuw programma' te ontwerpen. Het programma is er reeds; het programma dat gebaseerd is op het Evangelie en de levende Traditie. Uiteindelijk is het gericht op Christus zelf: Hem dienen we te kennen, te beminnen, na te volgen. (...) Dit programma van oudsher is ons programma voor het derde millennium. Het is evenwel noodzakelijk dat het vertaald wordt in pastorale oriëntaties die aangepast zijn aan de situatie van elke gemeenschap"¹⁵.

10 Zie voor een studie hierover: Avery Dulles, "John Paul II and the New Evangelization: What Does It Mean?", in: *John Paul II and the New Evangelization*, Martin, R. & Williamson, P. (ed), Cincinnati, OH 2006, p. 4.

11 Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, 2.

12 *Op. cit.*, 14.

13 Johannes Paulus II, post-synodale apostolische exhortatie *Christifidelis laici*, 1988, 34.

14 Paulus VI, *Evangelii nuntiandi* 20.

15 Johannes Paulus II, apostolische brief *Novo millennio ineunte*, 2001, 29.

“Dit programma van oudsher” waar Johannes Paulus II naar verwijst, is gebaseerd op de opdracht van Jezus zelf in het Evangelie. Hij geeft de opdracht om te evangeliseren aan zijn leerlingen, aan de Kerk, in onder andere Mt. 28, 19-20: “Ga dus en maak alle volken tot Mijn leerlingen en doop hen in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest en leer hun te onderhouden alles wat Ik u bevolen heb”. Centraal in deze verzen staat dat de volken leerlingen van Jezus mogen worden en Hem leren kennen. Met andere woorden: Jezus Christus staat centraal in de (nieuwe) evangelisatie.

Nu duidelijk is dat het ‘nieuwe’ van de nieuwe evangelisatie niet bestaat in een nieuw programma, komen de drie onderdelen van de nieuwe evangelisatie aan bod.

4. Onderdelen van nieuwe evangelisatie

Paus Johannes Paulus II omschrijft nieuwe evangelisatie als evangelisatie die nieuw is in *haar vuur*, *ijver of geestdrift*, nieuw in *haar methodes* en nieuw in *haar uitdrukking of uitdrukkingswijzen*.

4.1. Nieuw in haar vuur

Hoe wordt het vuur van de nieuwe evangelisatie in ons opgewekt? Volgens paus Johannes Paulus II gaat het vuur van de evangelisatie toenemen als de gelovigen opnieuw ontdekken dat “de christelijke roeping een roeping tot heiligheid is”. De paus noemt deze herontdekking van de roeping tot heiligheid “de sleutel tot een vernieuwde ijver voor de nieuwe evangelisatie”¹⁶. In een later document spreekt hij ook wel over de heiligheid als “een fundamentele vooronderstelling en een volstrekt onmisbare voorwaarde voor de vervulling van de heilzending van de Kerk”¹⁷.

Het Tweede Vaticaans Concilie benadrukt dat, alle gelovigen zonder uitzondering tot deze levensheiligheid zijn geroepen¹⁸. Dit is gebaseerd op Jezus zelf die zegt: “Wees dus volmaakt, zoals uw Vader in de hemel volmaakt is” (Mt. 5, 48). Later schrijft ook de apostel Paulus: “God wil dat gij u heiligt” (1 Thess. 4, 3). Enerzijds zijn de gelovigen heilig, omdat ze door het doopsel kinderen van God zijn geworden en dus deel hebben aan de goddelijke natuur. Anderzijds is de heiligheid een roeping die ze in hun leven met Gods genade moeten bewaren en volbrengen. Betekent het dat ze dan geen fouten meer maken of een ‘heilig boontje’ zijn of worden? Nee, de roeping tot heiligheid beleven, betekent op weg gaan om te groeien in “de volheid van het christelijke leven en de volmaakteid van de liefde”¹⁹.

Veelal werd en wordt soms nog gedacht, dat de roeping tot heiligheid alleen voorbehouden is aan priesters en religieuzen. Het Tweede Vaticaans Concilie leert echter het tegendeel. In de verscheidenheid van levensvormen en

16 Johannes Paulus II, *Homilie tijdens een eucharistieviering op 'Parque Mattos Neto', Uruguay, 9 mei 1988*. 4. Zie voor de Nederlandse vertaling van deze homilie het *Compendium voor de Nieuwe Evangelisatie*.

17 Johannes Paulus II, *Christifidelis laici*, 17.

18 Tweede Vaticaans Concilie, *Lumen gentium*, 1964, 39 en 40. Bron: *Constituties en Decreten van het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie*, Leusden 1995.

19 *Op. cit.*, 40.

levenstaken beoefenen allen één en dezelfde heiligheid: “Een ieder moet zonder aarzelen volgens zijn eigen gave en opdracht voortschrijden op de weg van het levend geloof, dat de hoop verwekt en in de liefde werkdadig wordt”²⁰.

De roeping tot heiligheid uit zich doordat elke gelovige in het dagelijkse leven ernaar streeft om steeds meer verbonden met Jezus te leven. Paus Johannes Paulus II zegt hierover: “(De nieuwe evangelisatie) zal ‘nieuw in haar ijver’ worden, in de mate dat jullie tijdens de dagelijkse bezigheden, meer en meer de eenheid met Christus bevestigen, de eerste evangelist”²¹. Het normale werk- en gezinsleven wordt en is zo een weg naar heiligheid net zoals de roeping tot het priesterschap of het religieuze leven dat ook is. Dit betekent dat het dagelijkse leven van werk, familie en vrienden niet los mag staan van het geestelijke leven: “De eenheid van het leven van de leken gelovigen is van het hoogste belang: ze moeten immers in het gewone beroeps- en sociale leven geheiligd worden. Om dus aan hun roeping te beantwoorden moeten de leken gelovigen hun dagelijkse activiteiten zien als een kans om zich met God te verenigen en diens wil te vervullen alsmede om andere mensen van dienst te zijn en hen te brengen tot gemeenschap met God in Christus”²².

Een concrete weg om deze heiligheid te beleven in het dagelijkse leven, is te proberen je dagelijkse plichten trouw en met liefde te vervullen: “Dit alles moet jullie ertoe brengen jullie werk zo volmaakt mogelijk te doen, God en jullie medemensen zo lief te hebben dat jullie juist in de kleine dingen van elke dag je liefde legt” adviseert Jozefmaria Escrivá, door paus Johannes Paulus II bij diens heiligverklaring “de heilige van het gewone leven” genoemd²³. In de woorden van moeder Teresa van Calcutta, het gaat erom “de kleine dingen met grote liefde doen”.

De roeping tot heiligheid meer beleven, geldt niet alleen voor individuele gelovigen, maar ook voor gemeenschappen. Paus Johannes Paulus II zegt: “We dienen tot een nieuw apostolisch elan te komen dat beleefd wordt als een dagelijks engagement van gemeenschappen en christelijke groepen”²⁴. Als elke gedoopte persoonlijk én de christelijke gemeenschappen deze roeping tot heiligheid meer gaan (be)leven, kan het niet anders dan dat er van een dergelijke levenswijze een ‘evangeliserende werking’ uitgaat, in alle bereiken waar gelovigen leven. “Wie Christus werkelijk ontmoet heeft, kan dit niet voor zichzelf houden; hij moet Hem verkondigen”²⁵.

Vanuit de geestdrift van het leven in verbondenheid met Jezus in het leven van elke dag, wordt *het waarom* van de nieuwe evangelisatie duidelijk. Bianchi schrijft hier treffend over: “Anders dan in het verleden hebben de moeilijkheden (bij de evangelisatie, red.) niet alleen te maken met het hoe, maar veel radicaler met het waarom van de evangelisatie”²⁶. Vanuit mijn werkzaamheden voor het Centrum voor Parochiespiritualiteit in het hele land kan ik deze constatering

20 *Op. cit.*, 41.

21 Johannes Paulus II, *Homilie tijdens een eucharistieviering op 'Parque Mattos Neto'*, 4.

22 Johannes Paulus II, *Christifidelis laici*, 17.

23 *Gesprekken met Monseigneur Escrivá*, Utrecht 1990, p. 116.

24 Johannes Paulus II, *Novo millennio ineunte*, 40.

25 *Ibidem*.

26 E. Bianchi, *Nieuwe stijlen van evangelisatie*, Best 2012, p. 23.

bevestigen. Het is mijn ervaring dat de vraag naar *het waarom* van de nieuwe evangelisatie in parochies nauwelijks ter tafel komt en dat men zich meestal meteen wil richten op *het hoe*. *Het waarom* is echter de fundamentele vraag van de evangelisatie die ons terugwerpt op waarom we gelovig en waarom we Kerk zijn.

Als eerste stap tot een nieuwe evangelisatie moeten we binnen de Kerk opnieuw horen over *het waarom* van de evangelisatie en leren om hier met elkaar over te spreken: “Als Kerk die evangeliseert, begint zij met zichzelf te evangeliseren. (...) Zij heeft het nodig steeds weer te horen wat zij moet geloven, de redenen van haar hoop, het nieuwe gebod van de liefde. (...) Zij heeft, in één woord gezegd, het steeds nodig zelf geëvangeliiseerd te worden, wil zij de frisheid, het vuur en de kracht behouden om het Evangelie te verkondigen”²⁷. Alleen vanuit die ervaring, kunnen we komen tot het *hoe* van de nieuwe evangelisatie. Daarmee komen we bij het tweede en derde onderdeel van de nieuwe evangelisatie: nieuw in haar methoden en nieuw in haar uitdrukking.

4.2. Nieuw in haar methoden

Als paus Johannes Paulus II spreekt over een evangelisatie die nieuw is in haar methoden, zegt hij het volgende: “De evangelisatie zal nieuw worden ‘in haar methoden’ als elk lid van de Kerk hoofdrolspeler (protagonist) wordt van de verspreiding van de boodschap van Christus. (...) ‘Alle gelovigen’, zeg ik u met de woorden van het Tweede Vaticaans Concilie, ‘hebben de plicht om apostolaat te doen volgens eigen talenten en ontwikkeling’ (*Apostolicam actuositatem*, 6). De evangelisatie is dus een plicht van alle leden van de Kerk. Alle gelovigen, onder leiding van hun herders, dienen waarachtige apostelen te zijn”²⁸.

Net zo min als de roeping tot heiligheid iets is van een groep religieuze ‘specialisten’, is de nieuwe evangelisatie dus iets van een bepaalde groep ‘specialisten’ in de evangelisatie. Het is de taak en de verantwoordelijkheid van alle gelovigen om zich verantwoordelijk te weten voor de nieuwe evangelisatie: “De hele Kerk ontvangt de zending om te evangeliseren, en ieders werk is van belang voor het geheel”²⁹. Dit geldt ook voor de leken gelovigen. Zij hebben “daarvoor de bevoegdheid en de verplichting door de sacramenten van de christelijke initiatie en door de gaven van de heilige Geest”³⁰. Op basis van hun doopsel en vormsel zijn zij door de Heer zelf geroepen tot evangelisatie.

Het Tweede Vaticaans Concilie benadrukt dat “de leken ontelbaar veel mogelijkheden hebben om hun apostolaat van evangelisatie en heiliging te verrichten”³¹. Met andere woorden, in de nieuwe evangelisatie zijn er zeer veel methoden mogelijk, afhankelijk van personen en gemeenschappen, van de talenten die hen zijn toevertrouwd en van de omgeving waarin zij leven.

27 Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, 15. Een methode die zich op dit vlak bewezen heeft – ook binnen de katholieke context – is de Alpha-cursus: een tienweekse cursus waarin mensen in een ontspannen setting in aanraking komen met de kern van het christelijke geloof.

28 Johannes Paulus, *Homilie tijdens een eucharistieviering op ‘Parque mattos neto’*, 6.

29 Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, 15.

30 Johannes Paulus II, *Christifidelis laici*, 33.

31 Tweede Vaticaans Concilie, *Apostolicam actuositatem*, 1965, 6.

Als zij deze gaven inzetten ten dienste van de evangelisatie, zullen ook de methoden van de nieuwe evangelisatie zich vernieuwen en zullen er tal van initiatieven ontstaan. Dat zien we ook gebeuren. Bijvoorbeeld initiatieven rondom kunst en cultuur, geloof en wetenschap, nieuwe media, gebed en sober leven, inzet voor vluchtelingen en daklozen, bijeenkomsten en activiteiten voor gezinnen en groepen en cursussen om mensen kennis te laten maken met het katholieke geloof. Dan komen we dus bij het *hoe* van de nieuwe evangelisatie. Opvallend is dat paus Johannes Paulus een evangelisatie die nieuw is in haar methoden niet invult met concrete projecten of activiteiten, zoals dat later, bijvoorbeeld bij paus Benedictus XVI, wel meer gebeurt. In die lijn legt paus Johannes Paulus II dan ook de nadruk op gedegen vorming van de juiste medewerkers voor de evangelisatie. En dan komen we bij evangelisatie die nieuw is in haar uitdrukking.

4.3. Nieuw in haar uitdrukking

Paus Johannes Paulus II koppelt tenslotte een evangelisatie die nieuw is in haar uitdrukking aan een gedegen christelijke vorming: “Elke christelijke man en vrouw dient een gedegen kennis van de waarheden van Christus te verwerven, die in overeenstemming is met zijn of haar eigen culturele en intellectuele vorming, door de leer van de Kerk te volgen. Een ieder dient aan de heilige Geest te vragen dat Hij hem toestaat de blijde boodschap, het goede nieuws naar alle milieus te brengen waarin hij zich beweegt. Deze diepe christelijke vorming zal hem toelaten de ‘jonge wijn’ te gieten in de ‘nieuwe zakken’, waar het Evangelie ons over vertelt (Mt. 9, 17): de blijde boodschap verkondigen in een taal die iedereen kan begrijpen”³².

Juist de vorming van de gelovigen is volgens de paus belangrijk, zodat zij met hulp van de heilige Geest een ‘taal’ kunnen spreken die iedereen kan begrijpen. Een ‘taal’ die misschien wel per persoon of situatie aangepast moet worden.

Niettemin wil ik nog iets in het algemeen zeggen over de ‘taal’ van de nieuwe evangelisatie: dan komen we opnieuw bij het *hoe* van die nieuwe evangelisatie. De kerkelijke documenten geven niet zozeer concreet antwoord op het *hoe* van de nieuwe evangelisatie, zoals we ook al zagen bij de methoden van de nieuwe evangelisatie. Wel worden er in de kerkelijke documenten twee ‘hoofd’mogelijkheden van (nieuwe) evangelisatie aangegeven ofwel twee hoofd’talen’ van de (nieuwe) evangelisatie. Dat zijn: *het getuigenis van het leven* en de *verkondiging van het Woord*.

Wat het eerste betreft, schrijft paus Paulus VI in een bijzonder treffende passage: “En deze verkondiging moet vóór alles gebeuren door het getuigenis. Laten we ons een christen of een groep christenen voorstellen. Te midden van de gemeenschap van mensen tussen wie zij leven, geven zij er blijk van in staat te zijn tot begrip en tonen zij zich gastvrij; leven en levenslot delen zij met de anderen, en solidair met hen zetten zij zich met allen mee in voor al wat edel en goed is. Zij stralen bovendien op een eenvoudige en spontane manier uit dat zij geloven in enkele waarden die uitgaan boven de gangbare, en dat zij hopen op iets dat onzichtbaar is en waar zij zich geen voorstelling van

32 Johannes Paulus II, *Homilie tijdens een eucharistieviering op ‘Parque mattos neto’, 7.*

zouden durven maken. Dan wekken deze christenen, met een dergelijk getuigenis zonder woorden, in de harten van hen die hen zien leven onweerstaanbaar vragen op: Waarom zijn zij zo? Waarom leven ze op die manier? Wat of wie is het die hen inspireert? Waarom zijn zij te midden van ons? Welnu, een dergelijk getuigenis is reeds verkondiging van de blijde boodschap, stilzwijgend maar heel krachtig en werkzaam. (...) Tot dit getuigenis zijn alle christenen geroepen en zij kunnen allen in dit opzicht echte evangelieverkondigers zijn³³. Het getuigenis van het leven bezit dus de kracht om mensen tot het geloof in God aan te trekken (en het anti-getuigenis houdt helaas mensen ook verwijderd van God en het geloof).

Wat de verkondiging van het Woord betreft, is paus Paulus VI heel duidelijk dat dit noodzakelijk is: "Toch blijft dat (het getuigenis van het leven, red.) onvoldoende, want zelfs het mooiste getuigenis zal op den duur krachteloos blijken als het niet wordt toegelicht en verantwoord – Petrus noemde dat "rekening geven van de hoop die in u leeft" (1 Petr. 3, 15) – en als het niet expliciet gemaakt wordt door een heldere en ondubbelzinnige verkondiging van de Heer Jezus. De blijde boodschap, verkondigd door het getuigenis van het leven, zal dus vroeg of laat verkondigd moeten worden door een woord van leven. Er is geen sprake van echte evangelisatie als de naam, het onderricht, het leven, de beloften, het mysterie van Jezus van Nazareth, de Zoon van God, niet worden verkondigd"³⁴.

Kortom, zowel het getuigenis van het leven als de verkondiging van het Woord zijn noodzakelijke 'talen' in de nieuwe evangelisatie; ze vullen elkaar aan en moeten dus niet tegen elkaar worden uitgespeeld.

5. Conclusies

Sinds het einde van de vorige eeuw roept de Kerk bij monde van paus Johannes Paulus II op tot een nieuwe evangelisatie, met name in de gebieden waar het Evangelie ooit al verkondigd is. Na hem hebben zowel paus Benedictus XVI als paus Franciscus deze oproep herhaald. Het is een oproep, niet alleen tot een evangelisatie van individuele personen, maar tevens tot een evangelisatie van alle 'culturen' van de gesecculariseerde samenleving. Het is een oproep waartoe de medewerking van alle gelovigen wordt gevraagd.

Johannes Paulus II definieert de nieuwe evangelisatie niet als een nieuw programma, maar als nieuw in haar vuur, methoden en uitdrukkingen. Het nieuwe vuur van de evangelisatie komt er volgens hem als de gelovigen meer verenigd met Jezus zullen gaan leven in hun dagelijkse leven, dat wil zeggen de roeping tot heiligheid herontdekken. Dit zal een nieuw vuur in hen teweegbrengen, waardoor zij *het waarom* van deze nieuwe evangelisatie van binnenuit (her)ontdekken.

Over *het hoe* gaat het vervolgens bij een evangelisatie die nieuw is in haar methoden en haar uitdrukking. Een evangelisatie die nieuw is in haar methoden, verbindt Johannes Paulus II met de hoop dat alle gelovigen zonder uitzondering zich verantwoordelijk gaan weten voor deze nieuwe evangelisatie'.

³³ Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, 21.

³⁴ *Op. cit.*, 22.

Zo legt de Poolse paus de nadruk primair op de gelovigen en gemeenschappen met hun unieke talenten en ontwikkeling ten dienste van de evangelisatie. Een evangelisatie die nieuw is in haar uitdrukking tenslotte, verbindt hij met een gedegen vorming voor de gelovigen, die daardoor leren om een 'taal' te spreken die mensen kan raken. De Kerk reikt hiervoor zelf twee 'talen' aan, namelijk de getuigenis van het leven en de verkondiging van het Woord. Het is de uitnodiging aan elke gedoopte om dit op zijn of haar eigen wijze vorm te geven in het eigen levensbereik. En datzelfde geldt voor elke christelijke gemeenschap.

Tenslotte is het belangrijk om te beseffen dat de heilige Geest de hoofdrolspeler of hoofdagent is van de nieuwe evangelisatie³⁵ en dat de gelovigen met Hem mogen meewerken. Laten we hopen en bidden dat vele gelovigen en geloofsgemeenschappen de nieuwe evangelisatie met nieuw vuur mogen beleven en haar ook ter hand mogen nemen.

Drs. Mirjam Spruit-Borst (1974) studeerde economie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en behaalde haar kerkelijk baccalaureaat in de theologie (STB) aan de Tilburg School of Catholic Theology te Utrecht/Tilburg. Zij werkt als staf-medewerkster voor het Centrum voor Parochiespiritualiteit (CPS) te Nijmegen. Mede onder haar redactie verscheen in 2017 bij Betsaida een *Compendium voor de Nieuwe Evangelisatie*.

35 *Op. cit.*, 75.